

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 31 mars 1936 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om inrättande av en extra förste bibliotekariebefattning vid riksdagsbiblioteket m. m.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion nr 304 av herr *Reuterskiöld* föreslagit,

»att riksdagen ville anslå medel till avlöning av en extra förste bibliotekarie med belopp motsvarande vad den ordinarie åtnjuter under förbehåll att frågan om den nya befattnings bibehållande upptages till förnyad prövning när den ordinarie befattningen blir ledig,

att innehavaren av denna extra förste bibliotekariebefattning får samma pensionsrätt som ordinarie förste bibliotekarie,

att till extra förste bibliotekarie endast den må utses som styrkt statsvetenskapliga eller juridiskt vetenskapliga kunskaper och förmåga av vetenskapligt eget arbete,

att det skall åligga extra förste bibliotekarie att ansvara för utredningar som under pågående riksdag begäras av riksdagens ledamöter eller utskott, att tillhandagå riksdagens ledamöter och utskott med litteraturupplysningar och råd i frågor, som av riksdagen behandlas, att verkställa komplettering av ofullständiga äldre riksdagsregister och upplägga nya sådana, att uppgöra registret till löpande års riksdagstryck och för särskild utgivning i tryck redigera den årliga översikten av riksdagens arbete, att utarbета bibliografier i aktuella lagstiftnings- och beskattningsfrågor till ledning vid sådana frågors beredning även mellan riksdagarna, att med tillhjälp av litteratur och arkiv bearbeta riksdagstrycket såväl ur person- som saksynpunkt, att för överbibliotekarien framlägga förslag till bokinköp att av denne efter prövning föreläggas styrelsen, att i den mån arbetstiden så medger deltaga även i det bibliotekstekniska arbetet särskilt med bokbeståndets ordnande ur statsvetenskaplig-juridisk synpunkt och dess katalogisering på sätt styrelsen efter förslag av överbibliotekarien må bestämma, att vara föreståndare för arkivet.»

I fråga om motiveringen för yrkandet tillåter utskottet sig att hänvisa till motionen.

Över den förevarande motionen har utskottet inhämtat yttrande av *styrelsen för riksdagsbiblioteket*, som i en den 10 mars 1936 dagteknad, till bankoutskottet ställd skrivelse anfört huvudsakligen följande:

I motiveringen för det i motionen intagna yrkandet anfördes inledningsvis, att för bibliotekets vidare utveckling som ett statsvetenskapligt-juridiskt bibliotek krävdes personal med statsvetenskaplig eller juridisk utbildning. Styrelsen funne liksom motionären det visserligen önskvärt, att vid biblioteket anställdes tjänstemän med statsvetenskaplig eller juridisk utbildning, men styrelsen ville i detta sammanhang framhålla, att därvid ej borde förbises, att vid biblioteket anställdes personer jämväl med utbildning i för bibliotekets verksamhet så viktiga litteraturgrenar som t. ex. de ekonomiska och sociala. Dessa litteraturgrenar representerades i biblioteket genom följande betydelsefulla bokavdelningar: finansväsen, nationalekonomi, näringsväsen, bank- och kreditväsen, penning- och myntväsen, samhällsvetenskap, försäkrings- och pensionsväsen. Styrelsen hade även beaktat kravet på anställande av fackutbildad personal vid de fyra senaste tillfällen, då nya tjänstemän anställdes vid biblioteket, i det att styrelsen vid vart och ett av dessa tillfällen antagit personer med utbildning i olika för biblioteket viktiga ämnen.

Som ytterligare och särskild motivering för inrättande av en ny befattning vid biblioteket anförde motionären behovet av, att en rad nya arbetsuppgifter, närmare angivna i hemställan, tillades biblioteket. Dessa uppgifter, för vilkas utförande enligt motionärens uppfattning erfordrades en statsvetenskapligt eller juridiskt utbildad person med ådagalagd förmåga av vetenskapligt eget arbete, borde anförtros åt den nye befattningshavaren. Denne skulle emellertid dessutom komma att utföra vissa arbeten, som tidigare ålegat andra tjänstemän vid biblioteket. Sålunda borde han utarbete förslag till bokinköp, vilket arbete hittills ansetts vara en av överbibliotekariens betydelsefullaste uppgifter. Överbibliotekarien skulle visserligen efter vederbörlig prövning för styrelsen framlägga förslagen, men själva utarbetandet skulle anförtros åt den nye tjänstemannen. Självsagt vore, att överbibliotekarien liksom hittills vid förslagen till bokinköp borde äga tillgång till visst förberedande biträde av underordnad personal, men styrelsen funne det icke lämpligt, att själva uppgörandet av förslagen anförtroddes åt annan person än åt överbibliotekarien. I den mån det befunnas nödigt, att styrelsen hade tillgång till fackkunskap inom olika vetenskapsgrenar, syntes det lämpligast att vid styrelsens sida ställdes en rådgivande biblioteksnämnd med representanter för bibliotekets viktigaste bokområden. De i motionärens förslag upptagna uppgifterna att tillhandagå riksdagens ledamöter och utskott med litteraturupplysningar och dylikt samt att vara föreståndare för arkivet hade hittills utförts av expeditionsföreståndaren, som ifråga om litteraturupplysningarna kunde påkalla biträde av bibliotekets hela personal. Då dessa uppgifter intimt sammanhängde med expeditionsarbetet och knappast utan olägenhet kunde avskiljas därifrån, kunde styrelsen icke heller tillstyrka en förändring i detta hänseende.

Motionärens hemställan i dessa avseenden berörde emellertid huvudsakligen endast inre organisatoriska förhållanden och kunde icke bilda förutsättningen för inrättande av en ny tjänst vid biblioteket. En sådan förutsättning funne styrelsen däremot de nya arbetsuppgifter utgöra, som föresloges ingå i bibliotekets framtida verksamhet. Styrelsen ville beträffande dessa arbetsuppgifter uttala, att om riksdagen funne, att dessa, av vilka en del för närvarande ordnades av riksdagens kanslideputerade och av fullmäktige i riksgäldskontoret, borde tilläggas biblioteket, styrelsen givetvis vore ense med motionären därom, att desamma icke kunde utföras med endast den nuvarande arbetspersonalen. Emellertid ansåge styrelsen sig böra framhålla, att om motionären verkligen avsett, att alla dessa uppgifter skulle tilläggas

biblioteket, styrelsen icke funne det tillfyllest med inrättande av endast en ny befattning vid biblioteket. Någon exakt beräkning av erforderligt antal nya tjänster låte sig likväl icke göra, då de föreslagna arbetsuppgifterna i mycket endast vore skissartat uppdragna. Enligt den uppskattning styrelsen sökt verkställa torde dessa emellertid påkalla en väsentlig ökning av bibliotekets personal. Styrelsen funne sig dessutom böra påpeka, att för genomförande av flera av dessa uppgifter även erfordrades en avsevärd ökning av bibliotekets bokinköps- och expensanslag.

På grund av vad sålunda anförts, funne sig styrelsen, som icke blivit övertygad om lämpligheten av, att en så vittomfattande omorganisation av bibliotekets verksamhet för närvarande genomfördes, icke böra tillstyrka bifall till motionen.

Emot biblioteksstyrelsens ovanstående yttrande har ledamoten av styrelsen herr Reuterskiöld anmält avvikande mening och i en vid skrivelsen fogad *reservation* anført, bland annat, följande:

När styrelsen skilde mellan statsvetenskap och juridik å ena sidan, »ekonomiska och sociala litteraturgrenar» å den andra och förmenade att det behövdes personal för båda delarna, så finge erinras att »statskunskap» just vore *kollektivbeteckningen* å statskunskap, sociologi, nationalekonomi, finanslära m. m. och att utbildning i »statskunskap» avsåge allt detta. Men naturligtvis kunde icke varje person med »statsvetenskaplig» utbildning äga sådan på statsvetenskapens samtliga områden. Någon meningsskiljaktighet förelåge sålunda här icke i verkligheten. Nuvarande bibliotekspersonal i högre grader saknade emellertid all statsvetenskaplig utbildning både i dess trängre och dess vidare bemärkelse. Att numera statsvetenskapligt utbildad personal antoges och ingen annan, vore alldeles riktigt, men rådde icke bot på missförhållandet, att allenast den lägsta personalen vid biblioteket hade verklig fackutbildning. Vad förslaget i motionen avsåge vore att få den av styrelsen såsom behövlig erkända fackutbildningen *redan nu representerad bland de högre befattningshavarna* — det vore ju fullt rimligt om dessa högre befattningshavare icke kände sig alltför benägna att behörigen uppskatta styrelsens omsorger för den framtida utvecklingen, som satte dem själva på avskrivning, och en garanti för att dessa omsorger skulle leda till resultat låge då däri, att redan nu någon högre befattningshavare vore i fackutbildning åtminstone likställd med de lägsta.

Styrelsen fäste särskild vikt vid förslagen till bokinköp och hade därvid missförstått det föreliggande förslaget därhän, att den nye extra förste bibliotekarien ensam skulle uppgöra inköpsförslagen — i motionen hade talats om förslag i obestämd form, ej om förslagen, och motionären hade avsett att överbibliotekarien skulle kunna rådföra sig med vem han ville, men att det tillika alltid skulle finnas någon, som vore *ansvarig* för att förslag framlades från sakkunnigt håll: därigenom försvagades ingalunda överbibliotekariens ställning. Att den sed, som i senare tid begynt, att överbibliotekarien hade »visst förberedande biträde av underordnad personal», som fått fackutbildning, vore givetvis ett framsteg emot vad tidigare praktiserats, men gäve inga garantier. Det kunde icke vara styrelsen obekant vad som inom statsvetenskapliga, d. v. s. de mest intresserade och sakkunniga, kretsar sedan länge varit en s. k. offentlig hemlighet, vilken betraktats och med fog måste betraktas som nästan skandalös, nämligen att inköpsförslagen väsentligen dirigerats från vederbörande bokhandel, varvid det vore likgiltigt om formliga

förslag uppgjorts, vilket knappast torde varit fallet, eller om förslagen uppgjorts väsentligen med ledning av »till benäget påseende» uppsänd litteratur, varmed icke följt eller ens kunnat följa garanti för att litteratur, som ej intagits för sändande till påseende, ej kunnat vara vida mera värdefull. Saknade överbibliotekarien egen statsvetenskaplig eller juridisk utbildning, vore det honom helt enkelt omöjligt att utan påstötning utifrån framlägga sakkunniga och allsidiga inköpsförslag — inte ens genom aldrig så intensivt studium av recensioner kunde bot härpå rådås, då även recensionernas värde måste kunna sakkunnigt bedömas. Styrelsen kunde negativt inverka på inköpen, och hade också i senare tid så gjort, men styrelsen kunde icke här göra en positiv insats annat än rent undantagsvis — och borde det ej heller, då det vore prövning och avvägande, men ej initiativ som kunde och borde av styrelsen krävas.

Att inköpsfrågan ej vore bra ordnad som den vore, syntes styrelsen erkänna, då den föresloge, att »vid styrelsens sida ställa en rådgivande biblioteks-nämnd». Detta förslag kunde reservanten *icke* biträda. Bortsett från att denna nämnd »vid styrelsens sida» uppenbarligen skulle vara verksam oberoende av överbibliotekariens förberedelser till inköp för att tvärtom i efterhand granska och komplettera desamma, vilket vida mera än motionärens förslag om en ansvarig förslagsställare under överbibliotekarien med frihet för denne senare att anlita i övrigt vem han ville, skulle undergräva överbibliotekariens ställning, måste erinras att, om till förhindrande härav överbibliotekarien bleve ordförande i eller blott ledamot av nämnden, detta vore i längden liktydigt med styrelsens avskaffande och nämndens insättande som styrelse, ett förslag som tidigare av utskott och riksdag avböjts. Skulle det finnas en verklig riksdagens styrelse representerande båda kamrarna, så skulle icke vid dess sida skapas en institution, som, om och så snart bibliotekets *hela* personal hade statsvetenskaplig eller juridisk kompetens, bleve lika överflödigt som desorganisatorisk.

Styrelsen hölle vidare före att uppgifterna att tillhandagå riksdagen med upplysningar m. m. »intimt sammanhängde med expeditionsarbetet»; reservanten finge bestämt bestrida denna uppfattnings riktighet. Det vore alldeles tvärtom nödvändigt att de löpande expeditionsgöromålen och hela »expeditionsarbetet» skarpt hölles i sär från arbetet med sagda uppgifter, vilka icke torde kunna hastigt och väl fullgöras utan full frihet från de expeditionella göromålen, med vilka dessa uppgifter icke hade något gemensamt. Frågan vore ingalunda någon inre organisatorisk fråga, utan en ren och klar kompetensfråga.

Vad vidare av styrelsen anfördes rörande uppgifter, som nu ordnades av riksgäldsfullmäktige eller kanslideputerade men som enligt motionärens förslag borde anförtros åt biblioteksstyrelsen och bibliotekspersonalen i denna dess egenskap, vore så till vida felaktigt, som dessa uppgifter, *om de utfördes av sakkunniga*, d. v. s. av statsvetenskapligt eller juridiskt vetenskapligt skolad personal — den senare stode dock knappast att få — ingalunda krävde mer än *en* befattningshavare. Om måhända i framtiden, därest den extra förste bibliotekarien skulle i nu oberäknad utsträckning under riksdagarna tagas i anspråk för utredningar, en förstärkning skulle komma att behövas, vore omöjligt att nu förutse — alldeles lika omöjligt som det vore att förutse vilken förstärkning bibliotekspersonalen kunde tarva i antal, om biblioteket växte till.

Däremot borde bestämt understrykas, att varken det årliga riksdagsregistret eller den »gula bok», som utgäves över riksdagsarbetet för varje år,

kunde nu anses fylla måttet. Riksdagens konstitutionella praxis vore i sagda bok helt och i registret nästan helt lämnad åt sitt öde, de politiskt viktiga och ofta förklarande momenten berördes knappast, uppslagsorden vore icke längre tillräckliga och mycket av det, som vid ett ärendes handläggning varit av både saklig och formell betydelse, vore icke ens antytt. Det kunde inte gärna här bli någon förbättring, om inte sakkunnig författare anlätades, som själv föresloge nödiga ändringar, vilka säkerligen skulle av biblioteksstyrelsen godtagas. Och om så skedde i den form motionären föreslagit, bleve kostnaden för den extra förste bibliotekarien nästan ingen. För registret betalades nu 4 000 kronor plus 500 kronor till en »kontrollant», som knappast förtjänade en sådan beteckning, om han saknade statsvetenskaplig eller juridisk utbildning, och som, om han hade sådan, vore med 500 kronor underbetald: det vore bättre att styrelsen för biblioteket hade tillsynen utan arvode och författaren vore sakkunnig. Till den »gula boken» med alfabetisk redogörelse för årsarbetet torde f. n. vara omkring 3 000 kronor anslagna; lades dessa till de 4 500 kronorna vore så gott som hela förste bibliotekarielönen täckt och samtidigt en bättre förutsättning skapad för ett tillfredsställande resultat av dessa pengars användning.

Att styrelsen f. n. avstyrkte förslaget borde ses mot bakgrunden av den kritiska granskning som härmed lämnats av majoritetens yttrande. För egen del hemställde reservanten om förslagets tillstyrkande i den omfattning som kunde anses lämplig, då ju ett successivt genomförande av detsamma vore både naturligt och lämpligt. I övrigt finge återopas vad reservanten i avgivna vota rörande tillsättning av överbibliotekarie och förste bibliotekarie anfört ifråga om kompetenskrav med hänsyn till bibliotekets och riksdagens behov, vilka icke kunde utan allvarlig skada i längden skjutas åt sidan. Styrelsens yttrande ströke i sak under riktigheten av reservantens synpunkter, men ville ej följa den enda för deras behöriga beaktande framkomliga vägen, utan en annan, mera tidsödande och mera riskabel.

Överbibliotekarien vid riksdagsbiblioteket har i en till utskottet ställd, den 19 mars 1936 dagtecknad skrift bland annat framhållit, att då det av reservanten påtalade, som »nästan skandalöst» betecknade, sättet för uppgörande av bokinköpsförslag icke avsåge den tid, överbibliotekarien varit innehavare av nämnda befattning, ankomme det icke på honom — möjligen på hans företrädare i ämbetet — att ingå i svaromål härpå. Denna kritik riktade sig enligt överbibliotekariens uppfattning i lika hög grad mot styrelsens och därmed mot reservantens egen förvaltning. Överbibliotekarien hade vidare dragit i tvivelsmål, huruvida arbetet med riksdagsregistret och den s. k. gula boken verkligen skulle kunna utföras av endast en tjänsteman.

I särskilda till bankoutskottet ingivna inlagor hava f. d. *överbibliotekarierna vid riksdagsbiblioteket V. Gödel och R. Höckert* anfört starka gensagor mot vad i berörda reservation uttalats angående förslagen till bokinköp och hävdad, att ifrågavarande förslag ej uppgjorts på det sätt reservanten gjort gällande.

I en till utskottet ingiven promemoria, dagtecknad den 19 mars 1936, har sluttligen *ordföranden i riksdagsbibliotekets styrelse* framhållit, bland annat,

att han icke kunde biträda förslaget om överflyttandet av ansvaret för ifrågasatt registerarbetens utförande till styrelsen för riksdagsbiblioteket.

Utskottet. Av styrelsens för riksdagsbiblioteket ovan intagna yttrande framgår, att styrelsen ställt sig avvisande till motionärens förslag om inrättande vid riksdagsbiblioteket av en extra förste bibliotekariebefattning och i samband därmed ifrågasatta förändringar av bibliotekets organisation m. m. Vid sådant förhållande och då vad motionären anfört icke övertygat utskottet om behovet och lämpligheten av de föreslagna åtgärderna, har utskottet icke funnit anledning tillstyrka, att några organisatoriska förändringar i avseende å riksdagsbiblioteket genomföras i nu förevarande sammanhang. Utskottet finner sig alltså böra avstyrka bifall till motionen och hemställer förty,

att förevarande motion I:304 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 mars 1936.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren, Ernfors*, Bjurström, Ehrnberg, Berling* och Bodin;

från andra kammaren: herrar Leffler, Lovén, Johansson i Sollefteå, Carleson, Severin*, Svedman*, Nyblom* och Englund*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.